

Tóth Sándor Attila

AZ EMLÉK(KÉP) MINT KÖLTŐI INSPIRÁCIÓ

Dobai Péter Berzsenyi Dánielről és a vitorlákat
megfestők erőterében írt költeményeiről

FELESÉGEMNEK!

Árnyék az árnyékban,
szelvény a leve: *[Signature]*
Ké'k

Volt az egész 2009.03.23,

Tóth Sándor Attila

AZ EMLÉK(KÉP) MINT KÖLTŐI INSPIRÁCIÓ

**Dobai Péter Berzsenyi Dánielről és
a vitorlákat megfestők erőterében
írt költeményeiről**

150 *igypk*
éve
a pedagógusképzésért

JUHÁSZ GYULA FELSŐOKTATÁSI KIADÓ
SZEGED, 2024

A könyv megjelenését támogatta:
Gradus ad Parnassum Könyvkiadó

Lektorálta:

Zsoldos Sándor

Címlapterv és a képanyag gondozása:

T. Wolf Anna

©Tóth Sándor Attila, 2024

E-mail: toth.sandor.attila@szte.hu

ISBN (nyomtatott): 978-963-648-025-7

ISBN (pdf): 978-963-648-026-4

A címlapon Peter Monamy (1681–1749) *Hajók a viharos tengeren* című képe látható (részlet)

**Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Szeged**

**Felelős kiadó:
Forró Lajos**

TARTALOM

Előszó	11
NIKLA ÉS DUKA BŰVÜLETÉBEN. <i>Dobai Péter versei Berzsenyi (és Dukai Takách Judit) poétai világának erőterében</i>	17
Dobai Péterről	18
<i>Dobai autobiographia minimája</i>	19
Az emlék/emlékezés mint mitologikum s az abból keletkező filozofikum és versteremtő erő	20
<i>Az emlék/emlékezés filozófiai, művészeti aspektusai 1.: Platón és Arisztotelész (valamint a kora újkor törekvései)</i>	21
<i>Az emlék/emlékezés filozófiai, művészeti aspektusai 2.: a 20. század eleje, valamint a kortárs művészet – Dobai szemlélete és versmegközelítése</i>	25
„Az Éden vermei” és „A szerelem láncái...” Berzsenyire való visszaemlékezés Dobai Az Éden vermei című kötetében	31
<i>Berzsenyi emlékezete: Dobai versvilága az éden utáni Berzsenyi-szerelem erőterében</i>	32
<i>Dobai költeményének 1–22. sora</i>	35
Rövid (rész)összegzésként	43
<i>Dobai versének második része (23–56.)</i>	44
Összegzésként	54
Berzsenyi-utalások Dobai Péter Versek egy elnémult klavírra című kötetében	55
Dukai Takách Judit (és Berzsenyi)	57
<i>Dukai Takách Judit önéletrajza Vadász Norbert kötetében</i>	72
<i>Dukai Takách Judit életrajza Weöres Sándornál</i>	73
<i>Dukai Takách Judit életrajza Dobai Péternél</i>	75

**Dobai Péter Versek egy elnémult klavírra című kötete
költői világaról 79**

*A kötet koncepciójához: Weöres Psychéje és Dobai Versek
egy elnémult klavírra című verseskönyve – néhány
megjegyzés 80*
A cím értelmezése 81
*A kötetnyitó vers
A kötet néhány kulcsversnek ítélt darabjáról és a ciklust
záró költeményről91*
A kötet Berzsenyi- említései: idézetek, utalások 111
*A befejezés felé. A kötet fontos kulcsverséről: Dukai Takách
Judit búcsúvétele a pannon poézistól 142*
Befejezésként145

**A Ság–Sághegy tája és Berzsenyi Dániel Dobai Péter
„Barth hadapród, becsületszavamra, visszatér a
nyár!” című kötetében 149**
A kötet témaköreiről 149
*Berzsenyi Dániel megidézése a Ság–Sághegy – őszi
ott-időzés című költeményben153*
Rövid összgezésként 160

**A TENGERT ÉS A VITORLÁT (MINT LÉTMETAFORÁT)
MEGFESTŐK KÉPEIRŐL KÉSZÜLT VERSEK**

Dobai Péter festmények erőterében írt versei (főként) a
Vitorlák emléke című kötetben 161

Bevezetés. A tenger és a hajó metaforológiája 162

**I. CASPAR DAVID FRIEDRICH KÉPEI ÉS DOBAI PÉTER
VERSEI167**

Caspar David Friedrich (1774–1840)167
*A leírás elméletéről. Festmények/szobrok inspirációjának magyar
költői mintája: Kazinczy Ferenc néhány ekphrasisza 168*
*Dobai Péter Caspar David Friedrich képeinek ihletésében
írt versei174*
A szem a Kilovaglás egy őszi erődből című kötetben174

<i>Földényi F. László a szemről Friedrich-könyvében</i>	176
<i>Dobai Péter verse a képről és festőjéről: A szem</i>	181

Dobai Péternek a Friedrich-képekről írt versei a Vitorlák emléke című kötetben 189

<i>A Vitorlák emléke című kötetről</i>	189
<i>Caspar David Friedrich képei</i>	190
1. <i>Caspar David Friedrich: Lebensstufen – Az élet stációi</i>	191
2. <i>Caspar David Friedrich: Kikötő holdfényben [1811]</i>	197
3. <i>Caspar David Friedrich: A „Hoffnung” roncsai</i> <i>[A hajótörött reménye; A jeges tenger; 1823/24]</i>	201
4. <i>Caspar David Friedrich: Sziklazátony a part előtt [1824]</i>	205
5. <i>Caspar David Friedrich: Ulrich von Hutten sírboltja előtt</i>	209
<i>Ulrich von Hutten [1488–1523]</i>	211
<i>Friedrich festményéről (röviden)</i>	213
<i>Dobai Péter verséről</i>	213
6. <i>Caspar David Friedrich: Juno temploma Agrigentóban</i> <i>[1828–1830]</i>	220
<i>A városról, emlékeiről s a festményről (röviden)</i>	221
<i>Dobai Péter verse</i>	224
7. <i>Caspar David Friedrich festményei. Két festmény Dobai Péter szemével (versében)</i>	226
1. <i>Kereszt a balti parton</i>	226
<i>Földényi F. László Friedrich festményéről</i>	227
<i>Dobai Péter verséről</i>	228
2. <i>Egy nő az ablakban</i>	229
<i>Friedrich képéről</i>	230
<i>Dobai Péter verse a képről</i>	233
8. <i>Dobai Péter szonettje: Múlt századi kikötő Caspar David Friedrich »szemével látva«</i>	235
<i>Néhány szó Friedrich festményéről</i>	236
<i>Dobai Péter szonettje a képről</i>	236
APPENDIX: <i>Johann Christian Dahl (Caspar David Friedrich barátja): Zátonyra futott hajó a norvég partokon</i> <i>Dobai Péter versmegjelenítésében</i>	238
<i>A festményről és a jelentéséről</i>	239
<i>Dobai Péter epigrammája</i>	240

II. TENGERI CSATAKÉPEK VERS-ELBESZÉLÉSE DOBAI PÉTER KÖTETÉBEN 241

1. Hendrick Cornelisz Vroom: Spanyol gályák megsemmisítése a flamand partok előtt 1602. október 3-án 241
A történelmi környezet 242
Hendrick Cornelisz Vroom festménye: Spanyol gályák megsemmisítése a flamand partok előtt 1602. október 3-án 243
Dobai Péter verse a festményről 243
2. Dobai Péter versprózája: „*A St. Vincenti és a koppenhágai ütközet*” 249
A költemény első részéről 251
A költemény második része 255

III. DOBAI PÉTER SZONETTJE. „J. W. CARMICHAEL: SUNDERLAND HARBOUR, 1864” 263

- Dobai Péter verséről: a mottó és a költemény* 264

IV. CSONTVÁRY KOSZTKA TIVADAR TENGERI TÉMÁI DOBAI PÉTER VERSESKÖNYVÉBEN 269

- Csontváry Kosztká Tivadar élete és festészete (rövid áttekintés) 271

DOBAI PÉTER CSONTVÁRY-CIKLUSA 274

1. *Holdtölte Taorminában [1901]* 275
A képről 276
Dobai Péter verse 277
2. *Naplemente a nápolyi öbölben [1901]* 279
Festmény és ábrázolásmód 280
Az ajánlás: Huszárik-film Csontváryról Dobai-forgatókönyvvel 280
Dobai verse Csontváry nápolyi öböl-képeiről 281

3. Tengerparti város [1902]	282
<i>A sokáig lappangó, hosszúkás Csontváry-képről</i>	283
<i>Dobai lírai verse a képről</i>	283
4. Castellammare di Stabia [1902]	285
<i>A castellammarei képek e darabjáról</i>	286
<i>Dobai Péter versinspirációja</i>	288
5. Hajótörés [1903]	290
<i>Csontváry e kiemelkedő festménye és jelentése</i>	291
<i>Dobai Péter festmény-látásának költői értelmezése</i>	293
6. Tengerparti sétalovaglás [1909]	295
<i>A festményről Németh Lajos Csontváry-monográfiája</i> <i>alapján</i>	296
<i>Dobai Péternek a kép inspirációs erőterében készült</i> <i>verse</i>	298
7. A taorminai görög színház romjai [1904–1905]	301
<i>Csontváry Kis Taorminája (1904)</i>	302
<i>A nagy Taormina mint napút-festmény: A taorminai</i> <i>görög színház romjai</i>	303
<i>Dobai verse a Napút-festményről</i>	305
Appendix: Dobai Péter Csontváry-filmforgatókönyve:	
A Napút deltája	306
<i>A forgatókönyv „műfaja”</i>	307
<i>Dobai Csontváry-filmforgatókönyvéről:</i>	
A napút deltája	309
Összegzésként	325

V. DOBAI-VERSEK KISFALUDY KÁROLY FESTMÉNYEIRŐL

1. Tengeri és levegői vihar [1910 körül]	327
<i>Kisfaludy Károly (1788–1830) az irodalomban és</i> <i>képzőművészeti, festői ambíciói s munkássága</i>	328
<i>Kisfaludy élete s jelentősége irodalmunkban</i> <i>(dióhéjban)</i>	328
<i>Kisfaludy Károly festészete s két tájképe: a tengeri</i> <i>vihar és a holdfényes kikötő</i>	330

<i>Dobai Péter Kisfaludy-viharképe által ihletett verse</i>	337
2. Kikötő holdfényben [1820-as évek]	339
<i>Kisfaludy Károly festményéről</i>	340
<i>Dobai Péter versinspirációja a kikötő holdfényes nyugalmáról</i>	344
<i>Rövid összegzésként</i>	347
VI. VITORLÁK EMLÉKE – DOBAI PÉTER VERSESKÖTETÉNEK CÍMADÓ VERSE	349
<i>A kötet- és verscím értelmezése</i>	349
<i>A vers mottója</i>	351
<i>Dobai tudás- és versösszefoglalója a tengeri vitorlázásról</i>	352
<i>Rövid összegzés</i>	361
ÖSZEGZÉS: DOBAI PÉTER TÁRGYALT TÉMÁI ÉS VERSCIKLUSAI. ÚJABB VERSVILÁGOK FELÉ	363
BIBLIOGRÁFIA	369